

Despre cetăți, muzică și reformă: Noua apologetică și impactul evangheliei

Printre întrebările cele mai serioase pe care și le poate pune cineva despre viața sa creștină s-ar putea număra și acestea: “cum pot trăi mai practic, mai clar credința mea în Isus Hristos?” și, imediat după ea: „cum aș putea să comunic mai viu, mai eficient, și altora importanța credinței biblice, personale în Isus Hristos, într-un mod cât mai normal social, cu format cât mai atractiv și cu impact cât mai profund? Societatea seculară în care trăim ne silește la o reconsiderare serioasă a acestor întrebări.

De obicei, este ușor să ne punem aceste întrebări și le putem răspunde destul de repede într-un context creștin, cu ocazia unei sărbători, a Mulțumirii (a Roadelor) sau Crăciunului, să zicem, sau cu ocazia unei seri aparte, a unui concert religios, a unui vernisaj sau a unei lansări de carte creștină. Ocaziile acestea par însă să scadă în frecvență și importanță. Sunt atâtea lucruri de făcut, atâtea gusturi de mulțumit. S-ar simți nevoia adoptării unei strategii mai largi, mai coerente.

Poate că una din soluții ar fi reevaluarea stilului nostru de viață, a motivațiilor, a ținutelor pe care ni le propunem. Cine se uită cu atenție va vedea că reformatorii secolelor 15-16 au avut și ei o astfel de preocupare. În timp ce trăim în lume – fără a ne și identifica în întregime cu ea (1 Ioan 2:15-17; 1 Corinteni 5:10), avem nevoie să învățăm să comunicăm evanghelia printr-o viață transparentă, în stare să se focalizeze pe subiectele la ordinea zilei, în stare să vorbească pe înțeles, în stare să entuziasmeze, să inspire.

Muzica este cu siguranță un mod bun de a vesti evanghelia

Folclorul protestant spune că Luther, în încercarea lui de a reforma, printre altele, și muzica de închinare, și-a motivat noile melodii cu întrebarea “de ce să aibă diavolul cele mai bune cântece?”¹ (alții spun că Ch. Wesley s-a exprimat într-un mod asemănător, sau că ar fi venit inițial de la un preot anglican, rev. Rowland Hill; oricum, ideea a fost preluată și reformulată în diverse feluri, chiar și sub forma “de ce să aibă diavolul cele mai bune ritmuri?”, apărută într-o biserică de creștini afro-americani, sau în forma actualizată mai recent din punct de vedere confesional “de ce să aibă catolicismul cele mai bune cântece?”).

Întrebarea lui Luther pare să fi reflectat dorința sa de a încuraja o închinare în care omul obișnuit să se poate regăsi și să se poată bucura cu ușurință. Ea ascundea, foarte probabil, și o anume ironie la adresa catolicismului, care părea nepăsător, într-un fel, față de nevoile reale ale oamenilor, și își conducea slujbele doar în latină: deși unele din cântări erau frumoase ele rămâneau neînțelese și străine pentru cei care veneau să se închine. Întrebarea lui aduce în prim-plan și dorința sinceră de a sfinți cotidianul, de a re-actualiza formele închinării bisericești și de a extinde influența închinării dincolo de pragul Bisericii, adunând cele mai bune

¹ Adevărul este că întrebarea include o metaforă. Lumea aflată sub puterea necredinței, care trăiește încă sub influența și stăpânirea diavolului, mai directă sau mai subtilă, ea este cea care poate avea încă melodii frumoase, ca semn al darurilor pe care Dumnezeu le-a pus în om și care se manifestă chiar și așa, în exilul unei vieți păgâne. Diavolul, în sine, nu poate avea decât ritmuri și sunete distructive, nu melodii armonioase sau antrenante în sensul bun al cuvântului.

dintre cântecele populare cu ritmurile lor vii, cu bucuriile sau tristețile lor, transfigurate în sunet și mesaj prin talentul și imaginația date nouă de Creator. Se spune, astfel, că Luther a folosit pentru celebrul său imn “Cetate tare-i Dumnezeu”, care-i aparține ca lirică și melodie, una din melodiile de tavernă pe care a aranjat-o muzical schimbându-i versurile și armonizându-i acordurile. În felul acesta, puterea declarativă a cântecului german, cu ritmul său așezat și puternic, și cu fraza echilibrată, ușor de memorat, a fost înnobilit cu profunzimea creștină a credinței și a primit o nouă valoare, devenind suportul unei închinări neînhibate, pline de laudă la adresa lui Dumnezeu. Într-un alt exemplu, mai târziu, Ch. Wesley și-a compus și el imnul ”Dragoste divină, mai presus de orice dragoste”, prin aluzie la cuvintele unui faimos cântec patriotic englezesc din acel timp, interpretat de J. Dryden, care începea prin cuvintele ”Insulă frumoasă, mai presus de orice insulă” (referindu-se la insula Marii Britanii); Wesley chiar recomanda ca imnul să fie cântat pe melodia poemului inițiat, așa cum apărea el în libretul operei *Regele Arthur*, a lui H. Purcell, pentru că i se părea că maiestatea cântecului avea un mesaj important și pentru creștini.

Întrebarea lui Luther își face simțite ecourile până în prezent, în discuțiile foarte actuale și vii privitoare la închinarea muzicală în Biserică. Apărătorii imnurilor tradiționale vor iubi cântecele liniștite, cu armonii vechi sau aranjamente corale sofisticate și cuvinte care sună ca un manual teologic de 500 de pagini. Ei au dreptate atunci când insistă asupra calității muzicale și a armoniei vocilor, precum și asupra liricii: o melodie fără un conținut și o formă care să comunice ceva important, entuziasm sau mângâiere, curaj sau încurajare, etc. În același timp, însă, trebuie recunoscut faptul că, dintotdeauna, cântecul a fost contextualizat în relație cu gusturile și cultura fiecărei generații. E foarte probabil că Luther s-a referit, în celebra sa întrebare, la o subtilă extindere a contextualizării culturale: pe deoparte, el dorea să modernizeze imnologia creștină cu ajutorul melodiilor seculare, pe de alta era gata să preia ce era mai bun din imnurile catolice, gata însă să le așeze mai ferm, printr-o lirică adecvată, tradusă, în spiritualitatea germană.

Este adevărat că acțiunea reformatoare a lui Luther a fost, bineînțeles, mult mai largă, și, în comparație cu ea, muzica a ocupat un rol redus, chiar dacă nu lipsit de importanță. Înainte de toate, Luther s-a preocupat să vorbească mesajul lui Dumnezeu cu claritate, fără adausuri, pe înțelesul oamenilor, și astfel a tradus Noul Testament în limba germană vie, a poporului, apropiindu-se foarte mult de chiar felul în care a fost scris Noul Testament în original (nu într-o limbă liturgică, specială, ci în limba limbă comună a imperiului, greaca koine), și a redefinit doctrinele credinței ancorat puternic în litera Noului Testament (Catehismul mic, pentru copii, Catehismul mare, pentru adulți, nenumărate tractate). Muzica, însă, rămâne exemplul clar al unei atitudini de fond. S-ar putea argumenta că, într-un fel, o astfel de atitudine nu este decât o prelungire a declarației lui Pavel în 2 Corinteni 10:5, unde ne este prezentată lupta și viziunea lucrării apostolilor: „noi răsturnăm izvodirile minții și orice înălțime, care se ridică împotriva cunoștinței lui Dumnezeu și orice gând îl facem rob ascultării de Hristos.” Slujba unui apostol implică, deci, o mobilizare a *inteligentziei* creștine și a darurilor Duhului Sfânt, așa încât orice fortăreață omenească, orice teorie a minții, orice atitudine greșită, orice alienare a omului față de Dumnezeu să fie supusă și adusă la ascultare de Hristos. Oare care ar fi implicațiile unui astfel de program astăzi? Ce expresii practice ar putea căpăta această declarație veche de 2000 de ani, a lui Pavel?

Ce-a vrut să spună Pavel în 2 Corinteni 10:5?

În capitolul amintit, Pavel descrie cum se desfășoară lupta și lucrarea apostolilor, când sunt confrunțați cu greutățile și adversitățile vieții. În general, în 2 Corinteni,

se pot observa trei mari părți: 2 Cor. 1-7, 2 Cor. 8-9 și 2 Cor. 10-13, în ele fiind vorba despre meritele apostolilor și slujba lor în noul legământ, despre nevoia de dărnicie în Biserica lui Dumnezeu și despre binecuvântările dărnicii, și, în final, din nou despre dovezile apostoliei lui Pavel și ale autorității sale câștigate prin slujire și jertfă (o demonstrație finală care îl pune la apostol la grea încercare în ce privește dragostea, îndrăzneala, dovezile).

Pavel și cei din echipa sa de misiune se confruntau în mod constant în Corint, de o bună bucată de vreme, cu contestările venite din partea unor grupări de credincioși sau a unor așa-ziși apostoli din Ierusalim, precum și cu neascultarea fraților față de muștrările și îndreptările morale pe care li le dăduse (în unele, totuși, se pare că apostolii fuseseră ascultați: corintenii îl puseseră sub disciplină pe acel credincios care se mândrea cu libertinajul lui și trăia în adulter – și Biserica a aplicat disciplina așa cum i-a sfătuit Pavel; tot așa, l-au ascultat și când au strâns daruri pentru credincioșii săraci și încercați de foamete din Ierusalim, etc.). Biserica din Corint avea multe probleme și în mijlocul acestora, unii începură să-l acuze pe Pavel și pe ceilalți că și ei acționează la rândul lor impulsiv, conduși de firea pământească (corintenii se împărțiseră în partide, li se părea normal să creadă că și apostolii făceau la fel; erau confuzi în teologia lor și li se părea că și apostolii au motivații greșite; nu știau ce să creadă despre înviere, despre Duhul Sfânt, despre căsătorie, despre celibat, și își închipuiau că și apostolii au motivații ascunse în aceste privințe, 1 Corinteni 9:1; 1 Corinteni 10, etc.). Tocmai în acest context de acuzații și contestare, Pavel rostește unul din cele mai mari crezuri ale slujirii sale apostolice, textul din 10:5, care depășește contextul vieții din Corint.

El apără, astfel, puritatea motivelor și a metodelor de lucru ale apostolilor. În toate disputele în care sunt implicați, apostolii nu se lasă prinși într-o luptă firească, în care să dea replici pline de nervozitate sau să dorească pur și simplu înșenunchierea adversarilor în fața autorității lor personale, ci subliniază că ei au principii duhovnicești și urmăresc slava lui Hristos în toate disputele, binele Bisericii, pe care sunt gata să o slujească fără plată, dezinteresat, cu dedicare și jertfă. Pavel le declară, deci, că pe ei, cei din echipa lor misionară, îi interesează autoritatea lui Hristos și slava Sa, și orice filosofie sau fortăreață a firii trebuie învinsă și adusă în supunere față de Hristos.

Astfel, principiul luptei apostolice, așa cum îl enunță Pavel, descrie misiunea apostolilor într-o Biserică aflată încă sub influența lumii din jur, sub influența din partea propriului ei trecut și, în același timp, aflată în legătură cu apostolii de la care a primit și primește învățătura de seamă, curată, a lui Hristos. Într-o anumită măsură, însă, declarația lui privește dincolo de acest context istoric și fixează ținta și metoda misionară și pentru creștinii de azi, în stare să ducă la o renaștere a inițiativei evanghelice.

O renaștere a apologeticii: o reformă care merge dincolo de muzica de închinare

Acest exemplu de crez apostolic ne dă prilejul unei revizuii a propriilor noastre ținte în viață, a metodelor și motivațiilor creștine care ne animă. Trecând dincolo de tema muzicii și de viziunea lui Luther sau a lui Wesley, creștinii de azi ar trebui să se concentreze mai mult pe declarația de esență a lui Pavel: avem oare de gând să lăsăm ceva, în generația noastră, care să nu fie adus în supunere față de Hristos, care să nu recunoască domnia Sa? Avem oare disponibilitatea spirituală și intelectuală de a ne angaja în apărarea credinței pe un front coerent și tot mai larg, ca și primii apostoli? Câte invenții sau mode omenești sau fortărețe intelectuale ori politice se ridică astăzi împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și împotriva lui Hristos și câte din ele credem că ar trebui asaltate și cucerite pentru El?

Probabil că printre ele s-ar putea enumera unele din fortărețele teoriilor științifice (de exemplu, evoluționismul, sau poate unele forme de creaționism deturnat, așa cum stau lucrurile în cazul creaționismului islamic și hindus, tot mai active și mai în vogă), unele concepții filosofice, unele tendințe ecumenice de unificare și de nivelare a religiilor lumii (ateismul, panteismul, gândirea New Age), anumite aspecte ale vieții moderne intens secularizate și afectate de imoralitate (droguri, senzualitate neîngrădită, abandon social, violență, etc.). Din aceste fortărețe ale neascultării moderne de Dumnezeu vin zilnic ofensive puternice asupra minții și sentimentelor noastre. Imaginația românului contemporan este asaltată de nenumărate forțe care îi distrug normele morale, îi acaparează atenția și îi fură timpul: o bună parte a emisiunilor de divertisment își extinde zilnic influențele nocive, există canale întregi dedicate exibiționismului senzual, o bună parte a literaturii hebdomadare servește aceluiași scop și, la fel, o bună parte a informațiilor de pe internet. Între timp, idealurile creștine sunt înlocuite plat și masiv de ținte al căror conținut este, adesea, super-idealizat și lipsit de o consistență spirituală: beneficiile intrării în UE (mai degrabă materiale, decât spirituale), himera unei vieți mai abundente; posibilitatea călătoriilor neîngrădite (dublă, însă, de o posibilă marginire spirituală, de pierderea sentimentului libertății și a aventurii adevărate), perspectiva eradicării corupției (este aceasta din urmă, însă, o perspectivă realistă? s-ar părea că, mai degrabă, este vorba de o eradicare a corupției de masă, cea de clasă și de calitate rămânând o țară a oricărei societăți, fie ea săracă sau bogate...).

În această schimbare de peisaj, mesajul evangheliei pare, deodată, să nu mai fie la modă și, din păcate, adesea, nici prezentarea lui în mass-media nu este suficient de antrenantă și inspirată (poate că niciodată evanghelia nu a fost menită să devină un best-seller – deși ea înseamnă, de fapt, “vestea bună”, nu?, și ar trebui să atragă, într-un fel, ascultătorii; cu toate acestea, mulți dintre redactorii sau autorii de programe creștine, tv sau radio, au contribuția lor proprie la acest fenomen de respingere ori de câte ori reușesc să își păstreze emisiunile într-un imobilism neinspirat, fără antren și fără priză la public, necunoscând regulile unei adresări dinamice în mass media și confundându-le cu cele ale predicării într-o sală plină a Bisericii; prin contrast, Domnul Isus avea darul de a acapara complet atenția ascultătorilor, indiferent de împrejurare și de loc, de a face atractive cuvântările Sal prin multe mijloace, exemple vii, povestiri interesante, vorbe memorabile, evaluări de seamă, cf. Ioan 7:46, Marcu 12:37, Matei 12-13).

Toate această ofensivă a administrativului contra spiritualului, a politicianismului de moment contra viziunii de ansamblu a Împărăției lui Dumnezeu merită o abordare strategică bine gândită, care să reînvie importanța lui 2 Corinteni 10:5. Poate că nu la întâmplare există astăzi un număr impresionant de instituții de învățământ teologic în țară, de toate gradele, de la liceu la seminar și universitate, de la facultate la instituții de masterat și doctorat. Poate că este momentul când toți cei care le absolvă, sau care le susțin, să țintească nu doar diplome și poziții respectabile ci lucrări și proiecte care de abia așteaptă să capete chip și nume: fundații de mass-media, cercuri de evanghelizare a oamenilor de afaceri, crearea unor grupuri de rugăciune și de lobby parlamentar creștin (grupuri de influență), crearea unor asociații culturale cu programe de perspectivă lungă, etc. Există nenumărate direcții în care creștinii se pot angaja ca să schimbe fața societății românești, să determine o schimbare de atitudine și să deschidă mai larg porțile pentru vestirea evangheliei, în așteptarea venirii Domnului nostru. Ceea ce ar trebui, probabil, ar fi o atitudine dezinhbată și dedicată, bine focalizată pe probleme, așa cum avea și Pavel față de problemele din Corint.

În lupta aceasta de dărâmare a stâlpilor lui Baal, a altarelor păgânismului din țară (Judecători 6:25-32), a sfințirii culturii, apologetica modernă ar avea nevoie, astfel, să se îndrepte în câteva direcții importante, dintre care s-ar putea aminti următoarele: să dezvolte un argument teologic bine elaborat față de diversele mișcări sau filosofii care erodează sau neagă mesajul salvării prin Isus Hristos (o teologie care să poată exprima clar și radical mântuirea prin Hristos dar să o facă în termeni care țin seama de contextul democratic, social și religios, al țării: rămâne, însă, de văzut în ce măsură subiectele apologeticii și al diplomației creștine moderne și-a făcut loc, sau își vor face loc, în curriculumul diverselor instituții de învățământ creștin din țară); să încerce să creeze și să dezvolte contextele unor dezbateri și confruntări publice pe aceste teme; să contribuie la crearea unui context legislativ potrivit prin activități de lobby sau prin propuneri care să-și găsească drum spre comisiile parlamentare prin intermediul partidelor politice sau al altor instituții ale statului, sau instituții sociale creștine, în general; să organizeze mese rotunde în emisiunile radio sau tv; să poată lansa campanii de interes moral susținute de sponsori creștini, prezentate viu, convingător, cu antren, etc. (rămâne, însă, de văzut, în ce măsură relațiile externe ale bapțiștilor români sunt orientate spre asemenea scopuri pozitive, și în ce măsură tinerii creștini devin specialiști în comunicare); să dezvolte noi expresii ale teologiei creștine care să repună pe teren creștin anumite subiecte de interes, abandonate în prezent, în zona laică și a comunicatorilor interesați de senzational mai mult decât de consiliere (sexualitate, interacții culturale, probleme de familie, probleme între generațiile diferite, probleme sociale apărute în mediile creștine - paradigme de conducere, relații, etc.; rămâne, însă, de văzut în ce măsură și aceste demersuri reprezintă subiecte actuale de meditație și acțiune în viziunea Bisericilor locale, a păstorilor, a profesorilor, a persoanelor cu pregătire de specialitate, etc.).

Reformatorii secolului 16 au schimbat muzica timpului lor, au tradus Scriptura, au dat popoarelor lor un nou etos creștin și noi încă mai trăim din beneficiile lucrării lor. Odată cu remodelarea granițelor Uniunii Europene există șansa ca, dinăuntru, să se declanșeze o uimitoare și interesantă fluiditate (instabilitate?) politică și religioasă, o zguduire și o reșezare a modelelor de viață europeană. Își va crește Islamul influența? Își va rigidiza Creștinismul poziția? Își vor folosi evanghelicii mobilitatea și darul orientării misionare și tradiția implicării politice, și imaginația și darurile Duhului Sfânt, ca să dea o nouă expresie crezului lui Pavel din 2 Corinteni 10:5?